

Bemesten met de kuiluitslag en het beweidingsplan in de hand

Tijden veranderen, we rijden de mest niet zo maar meer op het land omdat de put vol zit en we het dus kwijt moeten. Nee, heden ten dagen brengen we deze waardevolle meststof op het land als de grond bekwaam is. Dat wil zeggen, voldoende draagkracht heeft en er op korte termijn geen grote hoeveelheden regen verwacht worden. Anders wachten we even, want er is nog ruimte in de put!

Voordat er bemest wordt moet je wel weten wat je met de snede, die daar van groeit, gaat doen. Immers een weidesnede behoort ander gras te zijn dan een maaisnede en daardoor ook anders bemest te worden.

Voor de (vroeg) weiders:

- Maak in februari alvast een Farmwalk. Je bent verbaasd hoeveel gras er al/nog staat, noteer de oude voorraad gras.
- Beperk de drijfmest op de weidepercelen (20 ton/ha).
- Overweeg bij percelen met veel oude voorraad vroeger in te scharen (soms al eind maart), dit wordt ook wel voorweiden genoemd.
- De draagkracht bepaalt of dat mogelijk is.
- Deze "start" stukken, eerst voorweiden en dan pas kunstmest geven voor maaien (260 kg) of nog een keer beweiden (150 kg).

Bepaal vooraf hoeveel hectare er nodig is, of beschikbaar is, voor beweiden. De algemene stelregel is ca 1 kg ds opname weidegras per uur weidegang.

Bij weinig uren varieert de ds opname per uur van 0,5 (dik gevreten naar buiten) - 2,0 (zonder voeropname binnen). Robotweiden ca 0,65 kg ds per uur. De beweidingsverliezen zijn circa 10% (variatie van 0-20%).

In het thema van februari/maart is een tabel opgenomen om de benodigde oppervlakte te berekenen. Als dat moeilijk is, houdt je dan vast aan de 1/3 regel van Durk Durksz: 'Van 1/3 vd percelen

weet je zeker dat je ze gaat maaien. Van 1/3 vd percelen weet je zeker dat je ze gaat weiden. Dan blijft er nog 1/3 over waarvan je het niet weet. Je kunt deze dan mee bemesten met de maaipercelen. De winst is dat je toch 1/3 van de kavel minder bemest hebt.'

Dat scheelt ca 100 kg KAS per hectare en je hebt gezonder en suikerrijker gras.

Bemesten bij inkuilen

Pak de kuiluitslag van de eerste snede erbij en stel jezelf de vraag: Wat vind ik van mijn voorjaarskuil? De energie beoordeel je door de hoeveelheid suiker en melkzuur en de berekende VEM. De structuur van de kuil door met name de ADL en de vc VDF. Het eiwit in de kuil beoordeel je naast het ruw eiwit totaal met de N index (deze staat vermeld op de Eurofins Kuikenner kuiluitslagen).

De N-index is een kengetal dat weergeeft of de stikstof-voorziening van een grassnede voldoende is geweest. Als de N-index tussen de 90 (bij grasrantsnoen) en 100 (bij rantsnoen met min.3 kg ds mais) ligt, dan is er optimaal bemest voor de kuil die is geoogst. Een N-index hoger dan 100 betekent een te ruime stikstofgift of te vroeg gemaaid. Is deze lager dan 90 dan is er te weinig bemest en/of heeft u te laat gemaaid. 5 punten in de N-index staan gelijk aan 20 kg KAS en aan 7 dagen eerder of later maaien!

Maak de bemesting tot een succes

- Zorg voor goed gemixte putten zodat de kwaliteit van de mest constant is tijdens het uitrijden.
- Maak voorafgaand aan de bemesting een duidelijke planning met plattegrond. Schrijf daarop per perceel hoeveel er bemest moet worden en geef dat aan de loonwerker.
- Water toevoegen tijdens het uitrijden (bijvoorbeeld met de sleepslangen) verbetert de opneembaarheid van mest en vermindert de uitstoot van ammoniak.

- Let op een goede verdeling van de mest door de bemester.
- Dierlijke mest in het voorjaar geeft het meeste rendement.
- Overdrijf de mestgift niet, per keer maximaal 35 m3, weidepercelen 20 m3.
- Bereken de kunstmestgift met de rekenmodule achter op het Stikstofbestedingsadvies 2018. U krijgt deze van de buitendienst. Of ook te downloaden op onze website onder 'Actueel, Downloads'.
- Bereken de stikstofgift uit dierlijke mest op basis van een representatief mestmonster. Ook dit jaar heeft de buitendienst weer mestpotten beschikbaar en krijgt u € 5,- korting op de analysekosten.
- Kunstmest wordt het best opgenomen vanaf een bodemtemperatuur van 8 graden.
- U kunt na het bemesten heel goed zien waar mollen actief zijn en ze zo dus makkelijker vangen.

Met de voorjaarsbemesting wordt de basis gelegd voor een succesvolle start van de grasgroei met de juiste graskwaliteit bij weiden of inkuilen. Een belangrijke stap voor een succesvol voorjaar die de nodige aandacht verdient. Succes met bemesten.

Floré Mulder

Info Inhoud

- 1 Bemesten met de kuiluitslag en het beweidingsplan in de hand
- 2 Personalía/agenda
- 3 Van de directie
- 4 Een betere voeropname voor het spenen
- 5 Studieavond ieder extra lam telt!
- 6 Herautomatisering van de fabriek
- 7 Monitoring vetzuren
- 8 Maïsseizoen 2018 komt er weer aan

Bijzondere koeien

100.000 kg Melk

Carla 15 van J.A.G. Sluijs uit Polsbroek, in 2544 dagen (4^e koe).

De Hooge Wind Truus 87 van Mts. C.J. Hoogenboom uit Montfoort, in 3816 dagen (1^e koe).

Welland Sabina 18 van A. en R. van der Wel uit Hoogblokland, in 3037 dagen (4^e koe).

Agnes 119 van J.A.M. Bos uit Polsbroek, in 3528 dagen (9^e koe).

Aangeboden

3x Nedap krachtvoerboxen met 70 banden sensoren. 10-tons voersilo, 6-tons voersilo (beide met vizel). Tel. 06-12 538 403

7 boerenfox puppies geboren op 17 januari in Lekkerkerk. Tel. 06-23 627 754

8-tons Polyester voersilo. Tel. 0348-551 332

13 gelijmde houten spanten, werkbreedte 15mtr, 27cm hoog, 8cm dik. 168st gordinghout (3,3mtr x 15cm x 6cm) Isolatiemateriaal, i.z.g.s. Tel. 06-11 400 826

10-tons kunstmestlo met gegalvaniseerd onderstel. Tel. 06-20 622 627

220 vierkante balen (180x120x90) in plastic, weidehooi en droge kuil. 3 partijen, analyse aanwezig. Tel. 06-42 136 169

Kleine pakjes hooi en grote ronde balen hooi. Tel. 06-15 378 283

35 paddestoel ligboxen voor grootvee, in prima staat. Tel. 06-11 400 826

Zeer goede kwaliteit kuilgras balen, regio kockengen. Tel. 06-22 799 395

Een Thomas bromfiets z.g.a.n. met richting aanwijzer en toeter. Damesfiets (3st) i.z.g.s. met handrem en versnelling. Ontsmettingsbakken (2st) 1mtr bij 2 mtr. Houten schapen hekken (div. lengtes). PC voederbakken voor schapen (div. lengtes). Tel. 06-20 126 483

10 Groba groepsfeeders voor biggen (gratis). Tel. 06-53 376 439

Gevraagd

4-tons voersilo. Tel. 06-12 118 264

2-tons voersilo. Tel. 0348-442 065

Jongvee-opfokker, omg. Alblasserwaard/ Krimpenerwaard. Tel. 06-23 490 149

Even voorstellen

Mijn naam is Gerben Kool en vanaf 16 februari jl. aan de slag als adviseur melkveehouderij bij De Samenwerking met als specialisme biologische veehouderij. Ik ben 27 jaar en heb samen met mijn ouders en vrouw een biologisch bedrijf 'de Adriana-hoeve' met melkkoeien en vleesvarkens. Bij De Samenwerking spreken de korte lijnen en het regionale werkgebied mij erg aan en ik heb veel zin om mijn bijdrage hier aan te leveren.

Gerben Kool

Prijswinnaars

In Hoornaar hielden we een prijsvraag wat de inhoud is van het melkglas, dit was 20,5kg.

Slechts 3 inzenders hadden het goed.

Familie van Houwelingen uit Giessenburg is daar als winnaar uitgekomen.

Tijdens de RMV-beurs in Gorinchem in november jl. kon u meedingen naar de dagprijs... De winnaars zijn: **G.M. de Jong** uit Polsbroek, **A.C.M. Streng** uit Bodegraven en **Melkveebedrijf van den Bergh** uit Simonshaven

Boeren-Koopavond 7 maart aanstaande

Als Welkoop Team willen wij u graag van harte welkom heten op de Boeren-Koopavond 7 maart aanstaande, van 18.00 tot 21.00 uur, met kortingen tot wel 15% van het winkelassortiment.

Welkoop Team Haastrecht

AGENDA

15-16-17 februari

Verlichte Proevenrijenroute Krimpenerwaard

7 maart

Boeren-Welkoopavond, Haastrecht

8 maart

KBA bijeenkomst, Haastrecht

Facturen digitaal ontvangen?

Ook bij De Samenwerking is het mogelijk om uw facturen digitaal te ontvangen.

Wilt u hiervan gebruik maken, dan graag uw aanvraag met uw emailadres welke u hiervoor wilt gebruiken, mailen naar info@desamenwerking.nl. U ontvangt dan de facturen in uw mailbox en niet meer per post.

Overigens zijn de facturen ook te raadplegen op onze site bij mijn.desamenwerking.nl.

Wim Harting

Rubberen matten van 0,9 tot 1,1 mtr breed (lengte: 1,25 tot 1,75 mtr). Tel. 06-23 359 707

Personalia

Geboren Op 18 december jl. is **Lisanne** geboren, dochter van Huibert en Marloes Baars uit Haastrecht.

Van de directie

Prima jaar voor De Samenwerking. Wij hebben ons marktaandeel flink weten uit te breiden in 2017. De omzetsijtingen jan-dec zijn als volgt:

Rundveevoeders	+ 7,7 %
Varkensvoeders	+ 10,6 %
Meststoffen	+ 15,6 %
Boerenartikelen	+ 14,5 %
Winkelartikelen	+ 7,0 %

Ook de omzet in biologische voeders is flink gestegen.

Dit is geheel te danken aan groei van het aantal klanten die kiezen voor onze begeleiding, snelle service en maatwerk. Het feit dat wij volledige openheid over de grondstoffensamenstelling en garanties op de voederwaarde geven via Voederwaarde.nl wordt gewaardeerd. Onze MELK-dagen en andere bijeenkomsten zijn druk bezocht, ook door potentiële klanten. Voor een aantal van hen was het aanleiding om zaken met ons te gaan doen. Het aandeel mijnvoer.nl blijft zeer beperkt.

Er is flink geïnvesteerd in de fabriek om de efficiency én mogelijkheden tot maatwerk verder te optimaliseren. De hogere capaciteit komt ons nu goed uit. De medewerkers in de fabriek en bij transport hebben met al die ombouwingen een prima prestatie verricht. Als de zuivelproducenten echt gaan inzetten op non gmo in ons werkgebied dan zijn we daar klaar voor dankzij onze VLOG-certificering.

Onze bedrijfsadviseurs worden veelvuldig ingeschakeld. Natuurlijk zijn veel vragen over gerelateerd. Maar vaak gaan de gesprekken over de toekomstige richting van het bedrijf. De complexiteit

neemt toe. Dat vraagt specifieke kennis en capaciteiten en daarom blijven wij investeren in onze buitendienst.

We handhaven ons goed in de varkenshouderij. Belangrijke speerpunten zijn de kwaliteit en samenstelling van het voer en de praktische begeleiding in de stal.

De omzetten in kunstmest en boerenartikelen zijn hard gegroeid. We liggen scherp in de markt, maar zijn vooral druk met advisering in het veld, demodagen en de spuitlicentiebijeenkomsten.

Het is mooi om te zien dat steeds meer consumenten onze Welkoopwinkel weten te vinden. Ons team zorgt voor leuke acties en interessante bijeenkomsten. Onze facebookpagina wordt veel bekeken.

De Coöperatieve Inkoop Service (CIS) waarbij 4 regionale coöperaties gezamenlijk grondstoffen inkopen functioneert goed. Datzelfde geldt voor onze deelname in Crop Solutions waarbij we met een aantal coöperaties samen optrekken op het gebied van gewas-beschermingsmiddelen, zaai- en meststoffen.

Innovatie wordt steeds belangrijker omdat de ontwikkelingen in de veehouderij erg snel gaan. Veel van die zaken hebben betrekking op maatschappelijk verantwoord en duurzaam produceren. Ons werkgebied heeft haar eigen problematieken en kansen. Wij willen onze specifieke kennis hiervoor inzetten om te komen tot innovatieve oplossingen en hiervoor (financiële) ruimte creëren.

Samen staan we sterk. Dit blijft ons motto in 2018. Met een sterke regionale binding, service dichtbij, transparantie en betrokkenheid. Ken je klanten persoonlijk en sta ze terzijde met raad en daad. Dit leidt tot zichtbaar resultaat

op het boeren-erf. Samen met onze leden zien we de toekomst met vertrouwen tegemoet.

Willy Hanssen

Medewerkers maken het verschil

In onze competitieve markt, die zo snel in beweging is, bepalen deskundige en betrokken medewerkers het succes van het bedrijf. Zij maken het verschil. Inmiddels heeft De Samenwerking meer dan 60 medewerkers.

Daarom krijgen we dit voorjaar ook een Ondernemingsraad (OR). De OR komt op voor de belangen van het bedrijf en van de medewerkers en vertegenwoordigt het personeel.

Bestuur en directie staan volledig achter de komst van de OR en zien uit naar een constructieve en prettige samenwerking.

Willy Hanssen

Hans van Leeuwen na ruim 47 jaar met pensioen

Vrijdag 2 februari hebben we bij ons in de vergaderzaal afscheid genomen van onze chauffeur Hans van Leeuwen die na ruim 47 jaar met pensioen gaat.

Onder het genot van een buffet en een drankje konden familie, oud collega's en collega's afscheid nemen. Hans is in november 1970 begonnen als fabrieksmedewerker, toen nog in de fabriek in Haastrecht dorp. Daarna is hij op onze huidige locatie als chauffeur op de zakgoedauto terechtgekomen, in die tijd zwaar werk wat nog met 2 man gedaan werd.

Nadat de bulkauto zijn intrede deed is hij overgestapt om de rest van zijn werkbaar leven als bulkwagenchauffeur bij de Samenwerking te blijven. Eerst 5 dagen later 4 dagen en de laatste jaren nog 3 dagen in de week.

Hans, nogmaals bedankt voor de jaren trouwe dienst en inzet en we wensen jou nog vele jaren in gezondheid toe.

Marcel Oorschot

Een betere voeropname voor het spenen leidt tot minder problemen

Een goede biggenopfok is cruciaal voor het goed presteren van een vleesvarken. Maar hoe gaan we er voor zorgen dat de biggenopfok probleemloos verloopt? Dat begint eigenlijk al in de kraamstal. We weten dat een big die goed voer opneemt in de kraamstal ook direct na het spenen goed voer opneemt. Een hoge voeropname in de kraamstal kan een speedip voorkomen.

Door op tijd te beginnen met het verstrekken van prestarter leert de big vast voer opnemen en komt de enzymproductie in het maag-darmstelsel goed op gang. De biggen zijn daardoor beter op het spenen voorbereid. Verstrek vaker per dag kleine hoeveelheden. Hoe verser, hoe beter de opname. Meng het eventueel met lauw water voor een betere opname.

Schakel 5-6 dagen voor het spenen de biggen over op speenvoer en voer dit door tot ongeveer een week na het spenen. De biggen moeten op dat moment wel een voeropname hebben van 250 gr pd. Het voer vaker verstrekken leidt ook tot een hogere

opname. Per dag 3-4 keer is beter dan 1 keer. Ook het verstrekken van voer in brijvorm leidt tot een aanzienlijk betere opname. Streef naar een speengewicht van 7-7,5 kg op 25 dagen. Weeg af en toe een toom om te weten waar je staat.

Wanneer de mogelijkheid bestaat is het beter de biggen na het spenen nog een paar dagen in de kraamstal te laten zitten. Zo krijgen ze de veranderingen niet in één keer voor de kiezen. Voorkom stress. Vergeet niet, een big die gespeend wordt krijgt in een korte tijd veel te verwerken. Let ook op de bak waarin u het voer aanbiedt. Deze moet voor het spenen hetzelfde zijn als na het spenen. Ook de kleur van de bak is belangrijk. Uit proeven is gebleken dat biggen de voorkeur geven aan lichtgekleurde bakken.

Gewen ze geleidelijk af van de ronde bakken en schakel ze over op brijbak, droogvoerbak of trog.

Zorg ervoor dat de biggenopfok voorverwarmd wordt. Hanteer voor volledig rooster een temperatuur van 29 graden en halfrooster 27 graden. Let op het gedrag.

Biggen moeten languit liggen. Op hopen liggen leidt zeker weten tot problemen. Wees alert!!! Controleer minimaal 2x per dag op gezondheid.

Zorg voor voldoende aanbod van vers drinkwater (1 nippel op 10 biggen). Maak vlotterbakken, indien aanwezig, regelmatig schoon. Het gebeurt in de praktijk maar al te vaak dat het verzamelplaatsen zijn van hele kolonies bacteriën. Controleer indien mogelijk de wateropname. Plotselinge stijging of verandering in de wateropname zijn een voorbode van problemen zoals slingerziekte en streptococcon.

Laat in het geval van bronwater dit minimaal 1x per jaar onderzoeken. De Samenwerking kan dit voor u verzorgen.

Ik weet dat wanneer alles optimaal is, dit nog geen garantie hoeft te zijn voor een probleemloze opfok. Maar als de opfok niet optimaal is wordt het moeilijker uw doel te bereiken. Probeer in de situatie te raken dat de vleesvarkenshouder om uw biggen vraagt.

Jan Mourik

Voer vermorsen bij varkens voel je in de portemonnee

Het afstellen van een brijbak of droogvoerbak is een vaak achtergesteld 'iets'. Er wordt te vaak gedacht: dat vermorsen valt wel mee. Toch blijkt dat in de praktijk niet mee te vallen.

Uit een Belgisch Praktijkonderzoek blijkt dat de vermorsing bij niet goed afgestelde Brij en Droogvoerbakken gemiddeld 5% bedraagt.

Dat verhoogt niet alleen de voerkosten, maar ook de kosten voor mestafvoer. Het financieel nadeel komt uit op € 3 tot € 4 per varken. Dus alleszins de moeite waard om de afstelling van uw bakken eens goed te bekijken.

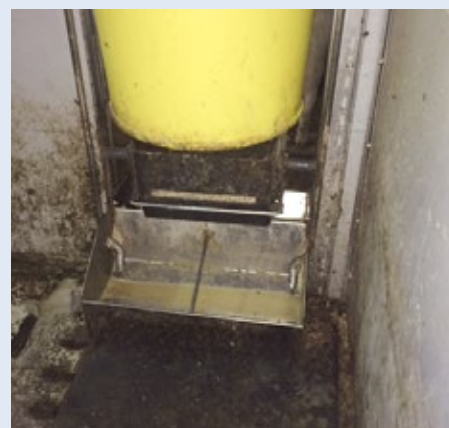
Enkele tips voor het afstellen van de bakken:

- Meet de klepelopbrengst bij elke stand.
- Zorg voor een juiste afstelling:
- Biggen tot 70 kg > 10 keer kleppen 60 gram opbrengst
- Varkens 70 tot afleveren > 10 keer kleppen 20 gram opbrengst
- De trog van de brijbak moet schoon blijven.
- De droogvoerbak zo afstellen dat de bodemplaat wat bedekt is met korrels.
- Controleer de bakken dagelijks op verstopping.

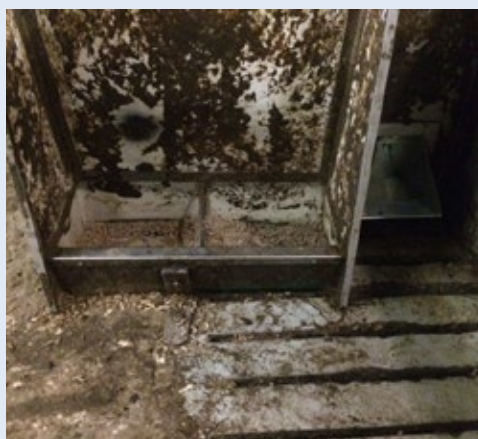
Jan Mourik

Brijbak NIET GOED

Brijbak GOED

Droogvoerbak NIET GOED

Droogvoerbak GOED

Studieavond: ieder extra lam telt!

Met deze titel werd de studieavond in de vergaderzaal van De Samenwerking georganiseerd door De Welkoop Haastrecht, vakblad Het Schaap en de Gezondheidsdienst voor dieren(GD) Ruim 100 belangstellenden kwamen op donderdag 25 januari richting Haastrecht. Een gevarieerd programma nam de deelnemers mee door alle facetten van de schapenhouderij.

Het belang van goede voeding aan het einde van de dracht

Dr. René van den Brom – werkzaam bij de GD

- voldoende opname van zowel ruw- en krachtvoer, bevordert de vitaliteit van schaaap en lammeren. Verder zorgt het voor een goede biestkwaliteit en voldoende melkproductie.

De handige kneepjes bij het verlossen van de lammeren

Drs. Mark van der Heijden- werkzaam bij ULP Harmelen

- Voorkom onnodige sterfte van de lammeren. Neem de tijd om goed te bepalen hoe de lammeren liggen. Werk met de juiste benodigdheden.

De kraamkamer

Dr. Karianne Lievaart-Peterson – werkzaam bij de GD

- De zorg na de geboorte van de lammeren blijft cruciaal. Denk hierbij aan de biestverstrekking, naveldesinfectie en de nazorg van de ooiën.

Houd de groei erin

Dr. Piet Vellema – werkzaam bij de GD

- Lammeren groeien alleen goed als de juiste voeding en verzorging aan deze dieren meegegeven wordt. Denk hierbij ook aan de mineralenvoorziening. Vermijd groeivertragingen en streef naar de optimale groei van uw lammeren.

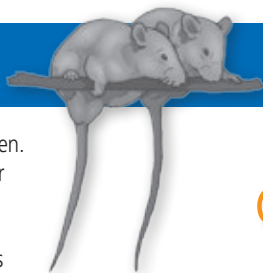

De vier specialisten deelden op deze avond zeer praktische informatie, waarmee de meest ervaren maar ook de hobbyisten direct aan de slag konden gaan.

Voor uw schapenbenodigdheden vindt u in de Welkoop een uitgebreid assortiment.

Jeroen van der Ven

Knaagdierbeheersing

Knaagdierbeheersing op agrarische bedrijven valt uiteen in twee delen: binnen bedrijfsgebouwen en buiten bedrijfsgebouwen.

Wanneer u rodenticiden (anticoagulantia) gebruikt dient u een vakbekwaamheidsbewijs te hebben.

KBA-GB geldt voor zowel binnen als buiten bedrijfsgebouwen. **KBA** geldt alleen voor binnen.

Bij Knaagdier Beheersing op Agrarisch bedrijf – Geïntegreerde Beheersing (KBA-GB) mag u alleen rodenticiden (de anticoagulantia) als sluitstuk van geïntegreerde beheersing toepassen, buiten bedrijfsgebouwen. Uw bedrijf moet dan ook gecertificeerd zijn door het Keurmerk Plaagdier Management Bedrijven (KPMB). Meer informatie vindt u bij het Keurmerk Plaagdier Management Bedrijven (KPMB), de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA), Inspectie Leefomgeving en Transport Infrastructuur (ILenT) en Bureau Erkenningen. Voor de licentie KBA-GB dient een aparte cursus en een

examen gedaan te worden. Deze worden alleen door AOC verzorgd.

Vakbekwaamheidsbewijs knaagdierbeheersing op het agrarisch bedrijf (KBA) kunt u halen door een cursus van drie uur te volgen. Na het volgen krijgt u dan een nieuwe licentiepas toegestuurd met een extra aantekening KBA. Veel van onze klanten en relaties hebben de cursus al gevolgd. Voor degene die nog niet in de gelegenheid zijn geweest om de cursus te volgen staat er nog 1 gepland, namelijk:

Op donderdag 8 maart a.s in Haastrecht. Van 12.30 uur tot 15.30 uur. Aanmelden vóór 2 maart a.s. via de administratie (Tel. 0182-502344) of via onze website. Of de cursus doorgaat is afhankelijk van het aantal aanmeldingen!

Dirk van 't Riet

Kunstmeststrooier-afsteltest

Op de juiste wijze de berekende kilo's kunstmest per ha strooien is erg lastig. Voor een gelijkmatige en optimale bemesting met korrelkunstmest is het dan ook van belang om te weten of uw strooier ook daadwerkelijk strooit zoals berekend en aangegeven is volgens de instructies van de fabrikant. Immers door goed te strooien ontstaat er een egale groei van het perceel met een gelijkmatige opbrengst.

Bij voldoende belangstelling in de verschillende regio's willen we een strooier-afsteltest organiseren eind februari/begin maart. De kosten daarvan zijn € 100,-, oftewel 400 kg KAS besparen/beter verdelen over de komende jaren. Heeft u interesse, stuur dan een mailtje naar Jesca@desamenwerking.nl (o.v.v. naam, adres, plaats en telefoonnr), wij houden u dan op de hoogte over de mogelijke afsteltest.

Floré Mulder

Voor u gezien

In de rubriek "voor u gezien" laten wij u leuke, handige interessante tips zien die onderweg door de buitendienst zijn opgemerkt.

Ook al doet u uw best, soms kan het misgaan bij het kaasmaken. Dan blijft het nog steeds heerlijke kaas om te eten. Alleen niet mooi genoeg om te verkopen.... Waarom?? "Kaasmakersverdriet" kan ook iets opleveren!

Herautomatisering van de fabriek

Afgelopen 3 jaar zijn we in en rond de fabriek in Haastrecht druk bezig geweest met de herautomatisering en aanpassing van de fabriek. Aanleiding hiervoor was verouderde software die nog maar door een enkele persoon kon worden aangepast alsmede ook verouderde hardware die voor hoge prijzen nog wel te vervangen was met gebruikte onderdelen. Reden genoeg om voor een bedrijfszekere productie stappen te maken.

In mei 2015 zijn we samen met adviesbureau Tebodin begonnen met het schrijven van het bestek. Nadat we verschillende bedrijven hadden bezocht die recent hun productieautomatisering hadden aangepast hebben we keuzes gemaakt in partijen die bij ons pasten en die aangeschreven voor een offerte.

Eind 2015 is het project aanbesteed en konden we beginnen aan de megaklus met de geselecteerde bedrijven, Schieland Broere in Gouda voor het elektra-gedeelte, ATS uit Merelbeke (België) voor de PLC-sturing van de fabriek en Radar uit Aalter (België) voor het administratieve gedeelte en de koppelingen tussen kantoor en fabriek.

De oude automatisering dateerde van begin jaren 90 en was in de loop der tijd regelmatig aangepast. Met de herautomatisering hebben we de functionaliteit vanaf de tekentafel met de toeleveranciers weer helemaal opnieuw opgezet; met de kennis van de oude installatie en met onze wensen van hoe de fabriek zou moeten werken hebben we veel flexibiliteit aangebracht in de verschillende processen. Hierbij moesten we natuurlijk ook rekening houden met aangescherpte eisen vanuit de Arbowetgeving, GMP+ maar bovenal de klantwensen. Na de verschillende ombouwen tussen november 2016 en december 2017 is nu het project bijna afgerond, de laatste aanpassingen zijn gepland voor 1e week maart en dan zijn we klaar voor de komende jaren. Tijdens en na de ombouwen is veel gevraagd van de medewerkers in de fabriek en logistiek, men moest leren omgaan met de nieuwe bedieningen en de werking van de installatie onder de knie zien te krijgen in een periode dat er toch ook gewoon geproduceerd moest worden.

De aanpassingen van de fabrieksautomatisering beginnen nu ook hun vruchten af te werpen, processen van inname, malen en mengen, persen tot en met de verlading zijn verbeterd / versneld / vergroot zonder dat we inleveren op de kwaliteit van het eindproduct. Het goed persen van voer blijft een vakmanschap, automatisering is daarbij een goed hulpmiddel maar bij eenzelfde receptuur is het elke dag zoeken naar de meest optimale instelling / afstelling door de operator.

Bij de verschillende processtappen wordt veel data verzameld en vastgelegd zodat we meer gegevens inzichtelijk krijgen om de processen nog beter bij te sturen en onderdelen tijdig te vervangen. Denk hierbij aan het meten van temperaturen na het malen, voor en na het persen en na het koelen, verbruiken van energie bij verschillende recepturen in de verschillende onderdelen van het proces, het meten van capaciteiten van inname van verschillende typen grondstoffen etc.

De komende periode zullen we dan ook veel aandacht besteden aan het analyseren van de data, het vertrouwd raken met de nieuwe besturing maar vooral in het maken van mooie eindproducten voor tevreden klanten, we zijn immers klaar voor de toekomst.

Martin Hoogenboom

Koegedrag

Op dinsdag 16 januari 2018 gaf Ronald van Rongen een presentatie over Low Stress Stockmanship. Deze presentatie hield hij op uitnodiging van 5 fokclubs.

Ronald van Rongen heeft ons een aantal (nieuwe) dingen geleerd over het gedrag van koeien. Dat koeien autistisch zijn wist u misschien al? Daarom is voor een koe structuur en regelmaat erg belangrijk. Hieronder een aantal weetjes over het gedrag van koeien:

Wist u dat:

- Een koe helemaal niet kleurenblind is?. Een koe kan de kleuren groen en blauw goed zien. Ook

kan ze een aantal kleuren vaag zien waaronder de kleur geel. Het is belangrijk dat ze de kleur geel kan herkennen omdat planten die giftig zijn meestal gele bloemen hebben. De kleur rood kan een koe helemaal niet zien, dit denken veel mensen echter wel.

- Een koe u meestal als eerste met haar linkeroog aankijkt? En u al eerder heeft gezien dan u doorheeft?
- Een koe goed diepte kan zien als ze recht vooruit kijkt? Dit kan ze niet als ze opzij kijkt.
- Koeien angstig zijn voor donkere plekken (zoals schaduwen)? Dit herkennen ze als een donker gat.
- Een koe veel hogere tonen kan horen dan mensen, tot wel 35.000 Hz?

- Een koe niet kan zien wat zij eet? Zij selecteert op basis van haar geur.
- Een koe een snelheid van 50 km/ uur kan behalen?
- Een koe het liefst linksom loopt? (handige tip voor de veewagen).
- Als u iets snel wilt doen met een koe u het eigenlijk langzaam moet doen? Een koe heeft namelijk tijd nodig om zich aan te passen aan de situatie.
- Een koppel koeien meerdere leiders heeft met een vaste groep volgers?
- Koeien eigenlijk hele bijzondere dieren zijn!

Marijke Rijnsburger

Melkveefosfaatrechten

Als het goed is heeft iedere melkvee/ vleesveehouder een beschikking voor de melkveefosfaatrechten ontvangen van RVO. Hierin staat hoeveel kg melkveefosfaatrechten u krijgt op basis van gegevens van 2 juli 2015 en eventueel extra gegevens die u zelf heeft kunnen verstrekken. Kijk de berekening goed na. Kloppen de aantallen dieren, is de melkproductie correct en is er uitgegaan van de juiste ha grond die u in 2015 had. Als alles klopt is dit aantal melkveefosfaatrechten voor u het quotum voor de komende jaren. Als de gegevens niet kloppen maak dan binnen 6 weken bezwaar bij RVO om te zorgen dat er met de juiste gegevens wordt gerekend.

Als u op 2 juli 2015 vee had uitgeschaard kunt u met de inschaarder overleggen hoe de melkveefosfaatrechten samen te verdelen. Dit moet u voor 1 april digitaal melden bij RVO. Bij deze verdeling wordt geen 10% korting toegepast.

Met de toegewezen melkveefosfaatrechten wordt bepaald hoeveel melkkoeien en jongvee u kunt houden. Belangrijk is dat u nu een berekening maakt voor 2018. U rekent dan met het aantal koeien dat u wilt gaan melken, de gemiddelde melkproductie en het aantal stuks jongvee dat u gaat houden. U rekent met de forfaitaire fosfaatproductie getallen (dus geen BEXvoordeel!!) van uw veestapel en kijkt wat de uitkomst is.

Als u met uw melkvee meer kg fosfaat produceert dan uw toegewezen melkveefosfaatrechten, dan moet u een keuze maken. Minder vee, lagere melkproductie of melkveefosfaatrechten bijkopen. Bekijk wat voor uw bedrijf het beste past, maar maak in ieder geval snel dit plan, zodat u weet waar u aan toe bent. Er zijn hulpprogramma's om dit te kunnen berekenen, bijv de fosfaatplanner in CRVmineraal.

Overleg met uw adviseur hoe uw situatie is, zodat er snel duidelijkheid is voor 2018.

Richard Snoek

Monitoring vetzuren

Van de melkleveranties vanaf 1 november 2017 kunt u op Z-NET (via leverantie per inname) en Melkweb (via Managementinformatie) het resultaat zien van de monitoring van vetzuren. Er worden in de melk 4 vetzuren gemeten: C14:0, C16:0, C18:0 en C18:1. De belangrijkste is C16:0, oftewel palmitinezuur. De streefwaarde van dit getal is een maximum van 32%. Qlip, de instantie die deze monitoring verzorgt, heeft eerder al aangegeven dat het voor een goede beoordeling van het getal nodig is om het gemiddelde van 3 melkleveranties te nemen. In de praktijk zien wij bij veel melkveehouders behoorlijke fluctuaties in het percentage C16:0. Om u een beeld te geven: dit varieert van 28% t/m 35%.

Aanleiding

De aanleiding voor deze monitoring is het signaal vanuit de zuivelindustrie dat het percentage C16:0, wat de kaas harder maakt, aan het stijgen was in de loop van 2017. Door NZO (zuivel) en NEVEDI (veevoerleveranciers) is toen afgesproken dat er een verbod kwam op het voeren van pensbestendige vetten met een percentage van meer dan 60% C16:0 (bijv. Bergafat) en daarnaast de start van de monitoring.

Als streefwaarde is 32% gekozen, omdat dit het gemiddelde getal uit het jaar 2014 was. Doel van de monitoring is om inzicht te krijgen in het

verloop. Dit is de huidige situatie, binnenkort wordt er een bericht vanuit de zuivelindustrie verwacht wat de resultaten zijn en wat de eventuele maatregelen zullen zijn.

Sturen

Het lastige aan het beïnvloeden van het percentage C16:0 is het feit dat er meerdere bronnen zijn. Dit vetzuur wordt gevormd uit de C16:0 vanuit het rantsoen, wordt door de koe zelf in de uier aangemaakt en kan ook vrijkomen bij koeien met een negatieve energiebalans. Met andere woorden: er zijn 3 bronnen van waaruit palmitinezuur kan ontstaan.

Als er in de melk dus een getal van boven de 32% C16:0 wordt gemeten, wil dat dus niet per definitie zeggen dat het voeren van bestendig vet hiervan de oorzaak is. Dit gegeven maakt het dus soms lastig om via het rantsoen te sturen.

Toch zijn er wel mogelijkheden om dit getal te beïnvloeden door middel van rantsoenaanpassingen. Hoe dan? Van grondstoffen als palmpitschilfers is bekend dat hier een hoog aandeel C16:0 inzit. Door een broksoort te kiezen waar deze grondstof met een laag percentage of niet inzit, wordt gedaan wat er mogelijk is. Verder is het toevoegen van onverzadigd vet (lijnzaad) ook een optie. Dit geeft een verdunningseffect in de verhoudingen tussen de verschillende vetzuren en heeft ook

een remmend effect op de aanmaak van C16:0 in de uier. Daarnaast is de verteerbaarheid van de gras- en maiskuilen van invloed.

We blijven de monitoring van de vetzuren bij De Samenwerking goed volgen en zullen ook de ervaringen van de laatste maanden inzetten om u ook op dit terrein zo goed mogelijk te adviseren. Want we hebben de laatste maanden wel ervaren dat 1+1 niet altijd 2 is. Het is echt maatwerk!

Dirk van den Heuvel

Jongveeopfok en fosfaatrechten

Onderweg zien wij dat veel melkveehouders nu minder jongvee aanhouden om de fosfaatruijnte die ze hebben zoveel mogelijk te benutten voor het produceren van melk. Structureel minder jongvee in Nederland lijkt dan ook een blijvende trend. Een kalf produceert 9,6 kg fosfaat en een pink 21,9 kg fosfaat.

Stel dat u de afgelopen jaren op 27% vervangingspercentage zat en u wilt dit verlagen naar 20%. Op 100 melkkoeien gaat u dan 7 kalveren minder aanhouden. Theoretisch bekeken gaat u dan 7 kalveren én 7 pinken minder aanhouden. Hiervoor kunt u 5 melkkoeien houden om melk te laten produceren. Maar u kunt de vraag ook andersom stellen. Waarom had ik een

vervangingspercentage van 27% en niet 20%. Weet over uw bedrijf wat de oorzaken zijn van de afgevoerde melkkoeien (meest voorkomende zijn celgetal, klauwgezondheid en vruchtbaarheid). Zorg voor een betere kwaliteit van de jongveeopfok, zodat er betere en sterkere vaarzen starten. Investeer bewust meer in de kalveropfokperiode, waardoor de afkalfleeftijd van een vaars lager wordt.

Mocht u alsnog melkvaarzen tekort komen dan kunt u alsnog melkvaarzen kopen, waarbij allerlei gezondheidsrisico's gaan meespelen.

De verwachting is dat de prijs van een vaars wel eens €1.750 zou kunnen gaan worden. Dan is het rendement van de laatste koeien die u heeft gehouden beperkt. Dus niet op voorhand aannemen: ik hou minder jongvee, dus doe ik het goed. Dit kan u later ernstig opbreken.

Advies: BEGIN BIJ HET BEGIN. De oorzaak van uitval bij melkkoeien en de kwaliteit van kalverenopfok in kaart brengen, voordat u minder kalveren gaat aanhouden!

Gerard van Vliet

Maisseizoen 2018 komt er weer aan

Mogelijk heeft u op onze licentie-avonden in de afgelopen weken al wat gehoord over de dingen die spelen in de voedergewassen. Ik heb toen uitgelegd dat het een onderdeel van onze missie is om nieuwe dingen eerst uitgebreid te beproeven voordat we het adviseren aan onze klanten. Dat gaat heel breed, maar dat geldt ook zeker voor het testen van maïsrassen.

Onze rasadviezen zijn daarom ook grotendeels gebaseerd op de uitkomsten van onze 3 demopercelen. Het gaat daarbij om 'gezond rendement' en bij rassenkeuze niet alleen om de hoogste opbrengst maar ook om teeltrisico's verminderen. Want het klimaat wordt steeds grilliger. Dus meer zekerheid voor de kans van slagen is een belangrijk punt in ons advies. De storm vlak voor de oogst van 2017 heeft ons ook weer een goede les geleerd: Lange rassen zijn niet altijd positief tenzij ze

wat dunner zijn gezaaid. Dus als u een massaal ras kiest is het zaaizaadadvies richting de 90.000 zaden per hectare. De kuilanalyses zijn gemiddeld genomen hoog in de regio, ook van de omgewaarde percelen. De hoogste VEM-kuil die bij ons bekend is scoort 1030, en de kuil met het hoogste zetmeel zit op 449 gram per kg/ds. Binnenkort krijgt u van ons per post ons voorkeurspakket en u zult zien dat daar weinig in is veranderd t.o.v. 2017. Er staat één nieuw ras bij, LG 31.226, die iets vroeger is dan de LG 30.223 maar qua drogestof en VEM opbrengst wat hoger scoort. Dit ras is massaler en toont forser dan u gewend bent (zaaien op 90.000 zaden voor de stevigheid!).

In deze folder wordt niet gesproken over rasadviezen als u maïskopbrand hebt geconstateerd. Uw loonwerker heeft in beeld waar hij maïskopbrand heeft gezien tijdens de oogst. Bespreek met hem welke rassen minder gevoelig zijn.

De verwachting is dat het maïsareaal zal toenemen omdat er veel gras op de hoop ligt. Een mooi teeltseizoen gewenst!

Albert Snoei

Bijpraten met uw serviceverlener....

Samenwerken in een relatief klein gebied als het Groene Hart is van wezenlijk belang. Daarom komen onze loonwerkers één dag per jaar bij elkaar om in een ontspannen sfeer te spreken over zaken die spelen op uw erf.

's Morgens zijn wij gastrij ontvangen door loonbedrijf Gijs van der Woerd en zijn vrouw in Zoelen. Gijs heeft ons in kort bestek uitgelegd hoe hij bepaalde problemen en werkpieken aanpakt in zijn gebied. Andere grondsoort en een combinatie met veel akkerbouw maakt het plannen tot een ander verhaal dan bij ons met alleen gras en mais. 's Middags zijn we doorgereden naar Vredo in Dodewaard. Wereldwijd bekend geworden door de speciale doorzaaiterapie in zowel de landbouw als de sportveld-wereld. Momenteel is er veel belangstelling voor de mesttracks die heel de wereld over gaan. Een mooi bedrijf waar het enthousiasme af spat!

Na een presentatie en een rondleiding over het bedrijf heeft Jos Groot Koerkamp van Limagrain ons (nogmaals) het nut van doorzaaien voorgehouden. Limagrain is nummer 4 op de wereldlijst van zaaizaden en collega Floré Mulder merkte op dat wij nummer 1 zijn in West Nederland! Tenslotte heeft Floré ons de laatste ontwikkelingen voorgelegd op bemestingsgebied. Zo staan alle neuzen weer dezelfde kant op om uw ondernemerschap ook in 2018 weer tot een succes te maken. Zichtbaar resultaat dus! Alle deelnemers, collega's, loonbedrijf van der Woerd, Limagrain en Vredo willen wij nogmaals bedanken voor deze geslaagde dag!

Albert Snoei

Hoveniersbijeenkomst

De jaarlijkse hoveniersbijeenkomst vond dit jaar plaats op donderdag 11 januari. Aan het eind van de middag schoven ongeveer 50 belangstellenden aan om te kijken of er nog vernieuwingen waren in hun vakgebied.

Aryan van Toorn van Crop Solutions lichtte ons voor over wat er nog wel en niet mag voor hoveniers, op het gebied van chemische onkruid en plaagbestrijding. Ook daar wordt het steeds lastiger. Na de eerste pauze kwam Joris Wisse van het CAF (Centrale Adviesdienst Fruitteelt) aan het woord. Deze legde uit hoe en wanneer er het beste gesnoeid kan worden bij de diverse bomen, planten en struiken. Na het traditionele stampotbuffet informeerde Christiaan Bondt van Agritron ons over de mogelijkheden van Bokashi. Het omzetten van laagwaardig organisch materiaal door middel van hulpstoffen en toedekking tot hoogwaardige

Bokashi. Het voordeel hiervan ten opzichte van compostering is dat er nagenoeg geen organisch materiaal verloren gaat.

Bart Sol

Maïszaad-ontsmettingen aan zijden draadje

De verwachting is dat 2018 voor Mesurol (ontsmetting tegen vogelvraat) echt het laatste jaar is. Ook de kans dat Sonido (ritnaalden) verdwijnt is groot. Beide middelen zitten in een herregistratietraject bij het CTGB. Een oplossing is nog niet voorhanden. Tegen ritnaalden zou mogelijk Force breder ingezet kunnen worden. Dit middel zorgt voor een dampwerking rondom het zaadje. Zaad wat met Force is ontsmet is minder prettig voor de zaaiër en persoonlijke beschermingsmiddelen worden bij het zaad geleverd.

Dit zorgt ervoor dat restantzaden behandeld met MESUROL of SONIDO niet retour mogen. Probeer dus zoveel mogelijk 'op maat' te bestellen.

Albert Snoei

www.desamenwerking.nl

Provincialeweg Oost 34a ■ Postbus 1 ■ 2850 AA Haastrecht ■ T 0182-502 344 ■ F 0182-502 827

